

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки

Кафедра теорії і методики початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної і навчальної роботи
та рекрутації

проф. Гаврилюк С. В.

В. Заєць
Протокол №2 від 16.10.2019 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН

підготовки магістра

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 013 Початкова освіта

освітньо-професійна програма Початкова освіта

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання фахових педагогічних дисциплін» для студентів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, 2019 р. – 20с.

Розробник: Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методи початкової освіти

Рецензент: Лякішева А.В., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти

протокол № 1 від 11. 09. 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ (Пріма Р.М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 1 від 18. 09. 2019 р.

Голова науково-методичної комісії педагогічного факультету _____ (Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ____ від ____ . ____ . 2019 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно навчального плану спеціальності і представляється у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка	Нормативна
Кількість годин/кредитів: 150/5	013 Початкова освіта	Рік навчання 1
		Семестр 1-ий
		Лекції 26 год.
ІНДЗ: є	Освітній ступінь: магістр	Практичні 28 год.
		Індивідуальна робота .
		Самостійна робота – 86 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання фахових педагогічних дисциплін» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра, галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 013 Початкова освіта. Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуалізація нових підходів до підготовки педагогічних кадрів для вищої школи, спрямованих формування у майбутніх викладачів загальної й педагогічної культури, світогляду, спеціальних знань та вмінь, достатніх для виконання професійних обов'язків.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальний курс пов'язаний з філософією і методологією, аксіологією педагогічної освіти, загальною педагогікою, історією педагогіки, теорією і методологією науково-педагогічних досліджень, дидактикою, педагогічною майстерністю, теорією і технологією вивчення у ВНЗ окремих галузей, новими технологіями навчання у ВНЗ, технологією інтерактивного навчання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання фахових педагогічних дисциплін» є забезпечення засвоєння магістрантами теоретичних основ методики викладання педагогіки у ЗВО, розвиток у майбутніх фахівців критичного педагогічного мислення, виховання професійно значущих рис особистості.

Завданнями вивчення дисципліни «Теорія і методика викладання фахових педагогічних дисциплін» є:

- сформувати знання ключових понять методології та методики викладання педагогіки;
- ознайомити майбутніх фахівців із теоретичним матеріалом з педагогіки; загальними питаннями теорії педагогічної діяльності;
- вивчити і практично використовувати організаційні форми і методи викладання педагогіки;
- ознайомити зі специфікою організації науково-дослідної роботи з педагогіки;
- сформувати знання про закономірності і принципи викладання педагогіки;
- ознайомити магістрантів із технологією організації позанавчальної роботи з педагогіки та виховної роботи у ЗВО.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання магістранти будуть *компетентними* у таких питаннях:

- оволодіння теоретичним матеріалом із педагогіки, теорії педагогічної діяльності на рівні готовності до його викладання у ЗВО;
- сучасних педагогічних ідей, технологій, форм і методів навчання, оволодіння педагогічними знаннями і навичками;
- змісту курсу педагогіки у вищих навчальних закладах, навчальних планів, програм, навчальних посібників;
- сучасних методик проведення науково-педагогічних досліджень;
- професійної мови фахової галузі знань, аргументованого обґрунтування положень педагогіки як науки;
- аналізу наукової і методичної літератури;
- критичного оцінювання педагогічних концепцій, побудови нових;
- використання сучасних методів пошуку, обробки і використання інформації, інтерпретації і адаптації інформації для адресата;
- планування, організації і реалізації пізнавальних, розвивальних та виховних аспектів педагогічної діяльності в школі, ЗВО; компонування змістового навантаження окремих занять із педагогіки;
- використання ефективних форм і методів викладання в процесі вивчення педагогіки, інноваційних технологій; різних форм організації навчання учнів, активізації їхньої пізнавальної діяльності;
- планування і проведення методичної роботи; організації самостійної та навчально-пошукової діяльності.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці 3 (денна форма навчання), таблиці 4 (заочна форма навчання).

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
Змістовий модуль 1. Загальні засади теорії та методики викладання фахових педагогічних дисциплін					
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Теорія і методика викладання педагогічних дисциплін»		2	2		8
Тема 2. Стандартизація підготовки фахівців у ЗВО		2	2		8
Тема 3. Зміст освіти у ЗВО		2	2		8
Разом за змістовим модулем 1	38	6	6	2	24
Змістовий модуль 2. Технологія викладання фахових педагогічних дисциплін у вищій школі					
Тема 4. Зміст навчання у вищій школі.		2	2		8
Тема 5. Закони, закономірності і принципи викладання педагогіки		2	2		8
Тема 6. Провідні форми й типи навчання у ЗВО. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Форми викладу навчального матеріалу у вищій школі		6	6	2	8
Тема 7. Контроль і оцінювання знань, умінь та навичок студентів.		2	2	2	8
Тема 5. Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи студентів.		2	4		8
Тема 6. Науково-дослідна діяльність студентів магістратури.		2	4	2	8
Тема 7. Організація виховної роботи у ЗВО.		2	2		8
Тема 8. Методика організації педагогічних практик у процесі фахової підготовки		2		2	6
Разом за змістовим модулем 2	112	20	22	8	62
Усього годин	150	26	28	10	86

Таблиця 4

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
Змістовий модуль 1. Загальні засади теорії та методики викладання фахових педагогічних дисциплін					
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Теорія і методика викладання педагогічних дисциплін»		2	2		8
Тема 2. Стандартизація підготовки фахівців у ЗВО				2	8
Тема 3. Зміст освіти у ЗВО				2	8
Разом за змістовим модулем 1	32	2	2	4	24
Змістовий модуль 2. Технологія викладання фахових педагогічних дисциплін у вищій школі					
Тема 4. Зміст навчання у вищій школі.			2	2	10
Тема 5. Закони, закономірності і принципи викладання педагогіки				2	10
Тема 6. Провідні форми й типи навчання у ЗВО. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Форми викладу навчального матеріалу у вищій школі		4		2	10
Тема 7. Контроль і оцінювання знань, умінь та навичок студентів.			2	2	10
Тема 5. Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи студентів.		2		2	12
Тема 6. Науково-дослідна діяльність студентів магістратури.		2		2	12
Тема 7. Організація виховної роботи у ЗВО.			2		12
Тема 8. Методика організації педагогічних практик у процесі фахової підготовки			2	2	12
Разом за змістовим модулем 2	112	8	8	14	88
Усього годин	150	10	10	18	112

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Загальні засади теорії та методики викладання фахових педагогічних дисциплін	
1	Тема 1. Предмет і завдання методики викладання фахових педагогічних дисциплін як науки і навчальної дисципліни 1.Педагогіка як наука й підґрунтя професійної підготовки педагога, її становлення. 2.Предмет, категорії педагогіки вищої школи. 3.Вища школа як педагогічна система. 4.Навчальна дисципліна як відображення науки. Педагогіка як навчальний предмет, його функції, вимоги до змісту і структури. 5.Методика викладання педагогічних дисциплін, її завдання та функції. Особливості методики викладання педагогічних дисциплін у ЗВО.	2
2	Тема 2. Стандартизація підготовки фахівців у ЗВО 1. Типи вищих навчальних закладів. 2. Освітньо-кваліфікаційні та освітньо-наукові рівні вищої освіти. 3. Система стандартів вищої освіти. 4. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти.	2
3	Тема 3. Зміст освіти у закладі вищої освіти 1. Поняття змісту освіти та професійної освіти. 2. Чинники формування змісту професійної освіти. 3. Рівні змісту професійної освіти. Характеристика складових частин теоретичного рівня змісту професійної освіти.	2
	Змістовий модуль 2. Технологія викладання фахових педагогічних дисциплін у вищій школі	
4	Тема 1. Зміст навчання у вищій школі 1. Процес навчання у ЗВО, його характеристики. 2. Сутність і методологічні засади навчання. 3. Рушійні сили, логіка навчального процесу. 4. Компоненти змісту навчання.	2
5	Тема 2. Закони, закономірності і принципи викладання педагогіки 1.Закони навчання, їх сутність.	2

	1. Загальні закономірності навчально-виховного процесу. 2. Визначення принципів навчання. 3. Принципи навчання у вищій школі.	
6	Тема 3. Провідні форми й типи навчання у ЗВО. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Форми викладу навчального матеріалу у вищій школі. 1. Сутність поняття «форма навчання», рівні її прояву та теоретичного подання. Основні форми навчання у ВНЗ. 2. Система організації навчання у ЗВО. 3. Типи навчання: репродуктивне, проблемне, програмове, інтерактивне, контекстне, професійно-цільове. Напрями пошуку нових типів навчання. 4. Основні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у ЗВО (фронтальна, колективна, групова, парна, індивідуальна, індивідуалізована), їх характеристика та умови використання у процесі викладання педагогічних дисциплін. 5. Форми викладу навчального матеріалу у вищій школі. Академічна лекція в системі професійної підготовки студентів, технологія і техніка її підготовки. Дидактичні, психолого-педагогічні та методичні вимоги до проведення лекції у вищій школі. Способи вдосконалення лекції як основної форми організації навчання у ЗВО. 6. Семінари в системі викладання педагогічних дисциплін. Види семінарів, вимоги до їх організації і проведення. 7. Технологія і техніка організації та проведення практичних, лабораторних, індивідуальних занять, консультацій і колоквіумів. 8. Засоби вивчення педагогічних дисциплін. 9. Методи та прийоми навчання у процесі вивчення педагогічних дисциплін.	6
7	Тема 4. Контроль і оцінювання знань, умінь і навичок студентів 1. Компоненти, функції і види контролю. 2. Методи і форми контролю успішності студентів. 3. Оцінювання результативності навчально-пізнавальної діяльності студентів.	2
8	Тема 5. Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи студентів.	4

	1. Особливості самостійної навчальної роботи студентів у ЗВО, її нормативне обґрунтування. 2. Види та рівні самостійної роботи. 3. Організація самостійної навчальної роботи студентів, її структурні компоненти.	
9	Тема 6. Науково-дослідна діяльність студентів магістратури. 1. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці магістрів. 2. Форми й види науково-дослідної роботи студентів: а) реферат: вимоги до реферату, етапи реферування; б) тези: види, етапи складання; в) стаття; г) есе; д) магістерська робота: вимоги, тематика, структура, рівні досліджень, якість виконання науково-дослідної роботи. 3. Форми організації науково-дослідної роботи студентів, які виконуються у позанавчальний час (науково-практичні конференції, олімпіади). 4. Організація діяльності проблемних груп студентів.	4
10	Тема 7. Організація виховної роботи у ЗВО (2 год.). 1. Основні напрями виховної роботи у ВНЗ, засоби і форми їх реалізації. 2. Умови результативності виховного процесу. 3. Інститут кураторів.	2
	Разом	24

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Ознайомитись з основною термінологією з навчального курсу, теоретико-методологічними підходами до вивчення фахових педагогічних дисциплін.	10
2	Проаналізувати систему стандартів вищої освіти, ознайомитись із Законом України «Про освіту» від 05.09.2017, Законом України «Про вищу освіту», Концепцією «Нова українська школа».	10
3.	Проаналізувати навчальний план, освітню програму підготовки магістра спеціальності 013 Початкова освіта	12

4	Ознайомитися зі специфікою педагогічної діяльності викладача ЗВО, основними компонентами педагогічної культури .	10
5	Ознайомитися з реалізацією змісту педагогічної освіти через різні форми й методи організації навчання у вищій школі, організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у ЗВО.	12
6	Ознайомитися с сучасними вимогами та методами контролю й оцінювання знань, умінь і навичок студентів.	10
7	Проаналізувати психологічні бар'єри у здійсненні самостійної навчальної роботи студентів.	10
8	Проаналізувати основні вимоги та типи науково-дослідницьких магістерських робіт .	10
9	Організація виховної роботи у ВНЗ: роль і функції куратора академічної групи	10
10	Ознайомитися з методикою і технологією організації педагогічних практик у процесі фахової підготовки магістрів спеціальності Початкова освіта	12
	Разом	86

7. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Кожному студенту необхідно виконати індивідуально-дослідне завдання, що складається з

1) **написання реферату** за індивідуально обраною темою. Реферат передбачає виклад матеріалу із запропонованої теми в обсязі 15 сторінок з обов'язковим висвітленням індивідуальної позиції автора щодо проблеми. Обов'язковими структурними компонентами реферату є: титульна сторінка (з вказівкою кафедри, теми, групи, прізвища та імені студента, року виконання), план, висновки, використана література.

Тематика індивідуально-дослідних завдань

- «Ефективні види самостійної творчої роботи студентів з педагогіки»;
- «Система організації навчання в освітніх педагогічних закладах майбутнього»;
- «Прийоми активізації пізнавальної активності студентів при вивченні педагогічних дисциплін»;
- «Підготовка викладача педагогіки до науково-пошукової діяльності»;
- «Специфіка викладання педагогіки в освітньо-виховних закладах II-III рівнів акредитації»;
- «Види лекцій з педагогіки у ЗВО»;
- «Порівняльна характеристика традиційного і модульного навчання»;

- «Методика написання реферату з педагогіки»;
- «Методика написання курсової роботи з педагогіки»;
- «Педагогічні основи формування професійного інтересу у студентів педінституту»;
- «Порівняльна характеристика системи педагогічної освіти західноєвропейських країн»;
- «Реалізація комплексної програми „Вчитель в Україні»;
- «Наукова організація навчального процесу в педагогічному коледжі, педінституті» «Професійно-педагогічні вимоги до особистості куратора академічної групи».
- «Сутність і напрями інтерактивних технологій навчання у ЗВО».

2) підготовки портфоліо з методики викладання педагогічних дисциплін, що передбачає такі змістові компоненти: - зміст (перелік матеріалів, розміщених у портфоліо із зазначенням сторінок); - анотація робочої навчальної програми з обраної дисципліни; - аналіз сучасного підручника чи посібника з обраних дисциплін (за всіма критеріями і вимогами); - план-конспект лекції, семінарського (практичного) заняття; - завдання для педагогічного диктанту за обраною темою лекційного чи практичного заняття (вказати мету диктанту, його місце у структурі заняття); - 5 тестових завдань різних типів за обраною темою лекційного чи практичного заняття (вказати місце тестового контролю у структурі заняття); - запис проблемної ситуації для лекційного заняття (за одним із способів створення проблемної ситуації); - сценарій гри (ділової, рольової чи імітаційної), диспуту, тренінгу за обраною темою; - кросворд для перевірки знань за обраною темою лекційного чи практичного (семінарського) заняття (вказати його місце у структурі заняття); - психолого-педагогічна пам'ятка для студентів щодо складання заліково-екзаменаційної сесії.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ–

Поточний контроль (мах = 40 балів)											Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1										Модуль 2	Модуль 3			
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2								ІНДЗ	МКР № 1	МКР № 2	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8		30	30	
2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	10			

-
- **Критерії оцінювання**
- **90-100 балів («відмінно»)**. Глибоке оволодіння вузловими питаннями з теми. Системне, усвідомлене використання даної інформації. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими

змістовими блоками. Вільна орієнтація і використання необхідного категоріально-понятійного апарату при розкритті проблеми. Мова чітка і логічна. Здатність до аналітико-узагальнювального викладу питання, вміння чітко формулювати висновки і пропозиції щодо суті проблеми.

- **82-89; 75-81 балів («добре»)**. В цілому цілісне, усвідомлене оволодіння матеріалом. В окремих випадках рівень засвоєння інформації недостатній. Аргументованість, логічність і взаємозв'язок у викладі матеріалу дещо занижені. Відчуваються труднощі при відповідях на питання, у формулюванні узагальнень і висновків.
- **67-74; 60-66 балів («задовільно»)**. Фрагментарне, несистемне відтворення інформації. Наводяться лише окремі складові питання, без необхідного усвідомлення і взаємозв'язку.
- **1–59 балів («незадовільно»)**. Студент не володіє необхідним категоріально-понятійним апаратом. Робить безуспішні спроби висвітлення питання на репродуктивному, механічному рівні. Не розуміє суті питання.

- Шкала оцінювання

Таблиця 5

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Питання для підсумкового контролю

1. Педагогіка як наука й підґрунтя професійної підготовки педагога, її становлення.
2. Предмет, категорії педагогіки вищої школи.
3. Освітньо-кваліфікаційні і освітньо-наукові рівні вищої освіти.
4. Навчальна дисципліна як відображення науки. Педагогіка як навчальний предмет, його функції, вимоги до змісту і структури.
5. Методика викладання педагогічних дисциплін, її завдання та функції.
6. Характеристика основних типів ЗВО України.
7. Стандарти вищої освіти. Система стандартів вищої освіти України.
8. Особливості викладання педагогічних дисциплін у ЗВО.
9. Характеристика складових частин державного і галузевого стандартів

вищої освіти України.

10. Освітньо-професійна програма підготовки вчителя початкової школи.
11. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця початкової освіти.
12. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти.
13. Зміст професійної освіти. Провідні чинники впливу на його формування.
14. Зміст курсу педагогіки у ЗВО.
15. Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи.
16. Сутність, складові та зміст педагогічної культури викладача ВНЗ.
17. Педагогічна техніка, особливості її прояву в діяльності викладача вищої школи.
18. Характеристика навчальних планів ЗВО.
19. Навчальні програми з педагогіки, їх характеристика.
20. Викладач ЗВО як організатор навчально-виховного процесу.
21. Предмет і об'єкт дидактики вищої школи.
22. Сутність і методологічні засади навчання.
23. Рушійні сили, логіка навчального процесу.
24. Компоненти змісту навчання.
25. Закони навчання, їх сутність.
26. Загальні закономірності навчально-виховного процесу.
27. Визначення принципів навчання.
28. Принципи навчання у вищій школі.
29. Сутність поняття «форма навчання», рівні її прояву та теоретичного подання. Основні форми навчання у ЗВО.
30. Система організації навчання у ЗВО.
31. Типи навчання: репродуктивне, проблемне, програмоване, інтерактивне, контекстне, професійно-цільове. Напрями пошуку нових типів навчання.
32. Основні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у ЗВО, їх характеристика та умови використання у процесі викладання педагогічних дисциплін.
33. Форми викладу навчального матеріалу у вищій школі. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання. Методи навчання у вищій школі.
34. Сучасні технології навчання.
35. Академічна лекція в системі професійної підготовки студентів, технологія і техніка її підготовки.
36. Дидактичні, психолого-педагогічні та методичні вимоги до проведення лекції у вищій школі.
37. Семінари в системі викладання педагогічних дисциплін. Види семінарів, вимоги до їх організації і проведення.
38. Особливості тренінгових занять. Дидактико-методичні вимоги до їхнього проведення.
39. Технологія організації та проведення індивідуальних занять.
40. Консультації, технологія їх організації та проведення.

41. Засоби вивчення педагогічних дисциплін. Наочність у викладанні педагогічних дисциплін, її різновиди.
42. Методи та прийоми навчання у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Дидактико-методичні вимоги до використання структурно-логічних схем у викладанні педагогічних дисциплін.
43. Гра як метод навчання, її різновиди. Дидактико-методичні вимоги до використання в навчальному процесі ЗВО.
44. Практичні і лабораторні заняття в системі викладання педагогічних дисциплін.
45. Колоквіум як різновид періодичної перевірки.
46. Компоненти, функції і види контролю.
47. Методи і форми контролю успішності студентів.
48. Оцінювання результативності навчально-пізнавальної діяльності студентів.
49. Особливості самостійної навчальної роботи студентів у ЗВО, її нормативне обґрунтування.
50. Види та рівні самостійної роботи.
51. Організація самостійної навчальної роботи студентів, її структурні компоненти.
52. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці магістрів. Системність в організації науково-дослідної роботи студентів.
53. Форми й види науково-дослідної роботи студентів.
54. Методи організації науково-дослідної роботи студентів.
55. Форми організації науково-дослідної роботи студентів, які виконуються у позанавчальний час.
56. Організація діяльності проблемних груп студентів.
57. Умови результативності виховного процесу у вищій школі.
58. Основні напрями виховної роботи у ЗВО, засоби і форми їх реалізації.
59. Інститут кураторів.
60. Роль різних видів практик у підготовці майбутнього педагога.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти. Історія. Теорія : підруч. [для студ., аспір., викл. вищ. навч. закл.] / Анатолій Миколайович Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 558 с.
2. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1.
3. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. [для викл., аспір., студ. магістратури] / Любов Вікторівна Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с.
4. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. – Бердянськ : Видавництво Ткачук О. В., 2009. – 197 с.

5. Барбашова І. А. Дидактика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. – Бердянськ : Видавництво Ткачук О. В., 2009. – 232 с.
6. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі : [монографія] / Костянтин Олексійович Баханов. – Запоріжжя : Просвіта, 2004. – 328 с.
7. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии : [монография] / Владимир Павлович Беспалько. – М. : Педагогика. – 1989. – 192 с.
8. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
9. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. – Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
10. Болубаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : навч. посіб. [для слух. закл. підвищ. кваліф. сист. вищ. освіти] / Ярослав Якович Болубаш – К : КОМПАС, 1997. – 64 с.
11. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Іванович Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
12. Вища освіта : Болонський процес : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Дмитриченко М. Ф., Хорошун Б. І., Язвінська О. М., Данчук В. Д.]. – К. : Знання України, 2006. – 440 с.
13. Вища освіта і Болонський процес : навч. посіб. / [Степко М. Ф., Болубаш Я. Я., Шинкарук В. Д. та ін]; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
14. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. пос. [для студентів магістратури] / Світлана Сергіївна Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
15. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-є вид., перероб., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
16. Галузинський В. М. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – 237 с.
17. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
18. Грицюк Л. К. Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін : Навч. посіб. [для студентів] / [Л. К. Грицюк, А. В. Лякішева]. – Луцьк : РВ В ВНУ, 2010. – 328 с.
19. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
20. Енциклопедія освіти / [Бех І. Д., Бібік Н. М., Биков В. Ю. та ін.]; гол. ред. В. Г. Кремень. – К : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

21. Загвязинский В. И. Теория обучения : современная интерпретация : учеб. пособ. [для студ. высш. пед. учеб. зав.] / Владимир Ильич Загвязинский. – М. : Академия, 2008. – 188 с.
22. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Іван Васильович Зайченко. – [2-ге вид.]. – К. : Освіта України, 2008. – 528 с.
23. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / Михайло Захарович Згуровський. – К. : НТУУ «КПІ», 2006. – 544 с.
24. Кіт Г. Українська народна педагогіка. Курс лекцій : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. Кіт, Г. Тарасенко. – Вінниця : Едельвейс і К, 2008. – 302 с.
25. Кларин М. В. Технология обучения: идеал и реальность / Михаил Владимирович Кларин. – Рига: Эксперимент, 1999. – 180 с.
26. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І. та ін.]; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К. І. С., 2004. – 112 с.
27. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
28. Крижко В. В. Аксіологічний потенціал державного управління освітою: навч. посіб. / В. В. Крижко, І. О. Мамаєва. – К.: Освіта, 2005. – 224 с.
29. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми освіти: навч. посіб. / Василь Васильович Крижко – К.: Освіта, 2005. – 440 с.
30. Крижко В. В. Методична робота в школі / Крижко В. В., Житник Б. О., Павлютенков Є. М. – Х. : Основа, 2008 – 192 с.
31. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. пос. / Анатолій Іванович Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
32. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: підруч. [для студ. і викл. вищ. навч. закл.] / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2005. – 418 с.
33. Кукушин В. С. Дидактика (теория образования) : учеб. пособ. [для студ. пед. вузов] / Вадим Сергеевич Кукушин. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2010. – 368 с.
34. Лозова В. І. Стратегічні питання сучасної дидактики / В. І. Лозова // Шлях освіти. – 2003. – № 2. – С. 11–16.
35. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Х. : ОВС, 2002 – 400 с.
36. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності) : навч. посіб. [для студ. і викл. вищ. навч. закл.] / Дмитро Степанович Мазоха. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
37. Мазоха Д. С. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.

- 38.Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Світлана Петрівна Максимюк. – К. : Кондор, 2009. – 670 с.
- 39.Мартиненко С. М. Загальна педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / С. М. Мартиненко, Л. Л. Хоружа. – К : МАУП, 2002. – 176 с.
- 40.Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Іван Васильович Малафіїк. – К. : Кондор, 2009. – 398 с.
- 41.Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / С.У.Гончаренко та ін. – К.: Вища школа, 2003.
- 42.Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Неля Євтихіївна Мойсеюк. – [5-те вид., доп. і перероб.]. – К. : Кондор, 2007. – 656 с.
- 43.Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи / [Булах І., Гриневич Л., Іванюк І. та ін.]; за заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : К. І. С, 2004. – 128 с.
- 44.Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. – К. : Просвіта; Книга Пам'яті України, 2000. – 368 с.
- 45.Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. та ін.]; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
- 46.Онишків З. М. Основи школознавства: навч. посіб. [для студ. пед. вузів] / Зіновій Михайлович Онишків. – [3-тє вид., доп. і перероб.]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 176 с.
- 47.Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Степан Сергійович Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.
- 48.Педагогика : учеб. пособ. [для студ. пед. вузов и пед. колледжей] / [Журавлев В. И., Пидкасистый П. И., Портнов М. Л. и др.]; под ред. П. И. Пидкасистого. – [2-е изд.]. – М.: Российское педагогическое агентство, 1996. – 603 с.
- 49.Педагогіка: учеб. пособ. [для студ. пед. ин-тов] / [Бабанский Ю. К., Сластенин В. А., Сорокин Н. А. и др.]; под ред. Ю. К. Бабанского. – [2-е изд., доп. и перераб.] – М.: Просвещение, 1988. – 479 с.
- 50.Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / [Кондрашова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К.: Знання, 2006. – 252 с.
- 51.Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
- 52.Пехота О. М. Особистісно-орієнтоване навчання : підготовка вчителя / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 271 с.
- 53.Пікельна В. С. Управління школою : [у 2 ч.] / Валерія Семенівна Пекельна. – Х: Основа, 2004. – Ч. 1. – 2004. – 112 с.
- 54.Пікельна В. С. Управління школою: [у 2 ч.] / Валерія Семенівна Пекельна. – Х. : Основа, 2004. – Ч. 2. – 2004. – 112 с.

55. Подласый И. П. Педагогика : Новый курс : учеб. [для студ. высш. учеб. зав.] : в 2 кн. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения / Иван Павлович Подласый. – М.: ВЛАДОС, 2002. – 576 с.
56. Практикум з педагогіки : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [за заг. ред. О. А. Дубасенюк]. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
57. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології: навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Х.: Колегіум, 2005. – 224 с.
58. Пульбере А. И. Мониторинг качества образования: теоретические основы и технологии : [монография] / Александр Иванович Пульбере. – Бендеры : ТНИ, 2004. – 312 с.
59. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи : посіб. [для вчителів і методистів поч. навч.] / Олександра Яківна Савченко. – [2-е вид., доп., перероб.]. – К. : Богданова А. М., 2009. – 226 с.
60. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. [для студ. пед. фак.] / Олександра Яківна Савченко. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.
61. Савченко О. Я. Зміст шкільної освіти на рубежі століть / О. Я. Савченко // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 2–6.
62. Савченко О. Концепція розроблення нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти / О. Савченко // Початкова школа. – 2010. – № 4. – С. 1–5.
63. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособ. [для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации] / Герман Константинович Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
64. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2-х т. / Герман Константинович Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 2006. – 816 с.; Т. 2. – 2006. – 816 с.
65. Сериков В. В. Личностно-развивающее образование : мифы и реальность / В. В. Сериков // Педагогика. – 2007. – № 10. – С. 3–12.
66. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. [для магістр. вищ. навч. закл.] / Зінаїда Іванівна Слєпкань – К. : Вища шк., 2005. – 239 с.
67. Соловей М. І. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Соловей М. І., Спіцин Є. С., Кудіна В. В. – К: Ленвіт, 2008. – 377 с.
68. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: навч.-метод. посіб. [для студ. пед. навч. закл.] / Мирослав Гнатович Стельмахович. – К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.
69. Сущенко Т. І. Позашкільна педагогіка : навч. посіб. / Тетяна Іванівна Сущенко. – К. : ІСДО, 1996. – 144 с.
70. Успенский В. Б. Введение в психолого-педагогическую деятельность : учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. зав.] / В. Б. Успенский, А. П. Чернявская – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 173 с.

71. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори : в 2 т. – К. : Рад. школа, 1983. – Т. 1. – 1983. – С. 192 – 221.
72. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. закл. осв.] / Михайло Миколайович Фіцула. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 136 с.
73. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Михайло Миколайович Фіцула. – [2-ге вид., випр., доп.]. – К.: Академвидав, 2007. – 560 с.
74. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособ. [для студ. вузов] / Иван Федорович Харламов. – [4-е изд., перераб. и доп.] – М.: Гардарики, 2004. – 520 с.
75. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика: Теория и технология креативного обучения: [монография] / Андрей Викторович Хуторской. – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.
76. Хуторской А. В. Современная дидактика: учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. зав.] / Андрей Викторович Хуторской. – М.: Высшая школа, 2007. – 639 с.
77. Чайка В. Основы дидактики : Тексти лекцій і завдання для самоконтролю: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Чайка. – Тернопіль: Астон, 2002. – 244 с.
78. Чайка В. Педагогіка (тестові завдання) : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. закл. освіти] / Володимир Чайка. – Тернопіль: ТДПУ, 2000. – 168 с.
79. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Василь Васильович Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
80. Якса Н. В. Основы педагогических знаний: навч. посіб. [для студ. і викл. вищ. навч. закл.] / Наталія Володимирівна Якса. – К.: Знання, 2007. – 358 с.
81. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / Ираида Сергеевна Якиманская. – [2-е изд.]. – М. : Сентябрь, 2000. – 111 с.

Нормативні акти

1. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1991. – 62с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Освіта України. – 200. – 26 липня. – С.45.
3. Закон України про дошкільну освіту та виховання // Освіта України. – 2000. – 26 липня. – С.45.
4. Концепція дошкільного виховання в Україні. – К.: Освіта, 1993.
5. Концепція національного виховання // Рад.школа. – 1995. – № 6. – С. 18–25.
6. Концепція середньої загальноосвітньої національної школи України// Поч. школа. – 1990. – №11. – 35-40.
7. Концепція організації навчально-виховного процесу в школі // Рідна школа. – 1994. – № 6. – С. 3–8.

8. Положення про загальноосвітній навчальний заклад. Постанова КМ України від 14.06.2000 № 946 // Інформ. зб. МОН України. – 2001. – № 6. – С. 3–20.

9. Положення про державний вищий заклад освіти. Постанова КМ України від 05.09.1996 р. № 1074 // Інформ. зб. МОН України. – 1994. – № 7. – С. 3–12.

Електронні ресурси

1. Конституція України / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/content/constitution.html>.
2. Закон України «Про освіту» № 2145-19 від 05.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/paran186#n186>
3. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
4. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uaopravo.net/data2008/base64/ukr64541/page10.htm>.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
6. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uaopravo.net/data/base28/ukr28703/htm>.
7. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
8. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.